ÖĞREN · 4. Sınıf · Fen Bilimleri

İnsan ve Çevre

Bilinçli tüketici olalım: kaynakları koruyalım, atıkları değerlendirelim

Bu ünitede neler öğreneceğiz?

- ✓ Doğal kaynakları ve yenilenebilen / yenilenemeyen kaynakları
- ✓ Bilinçli tüketicinin özelliklerini
- ✓ Su, elektrik ve besinleri tasarruflu kullanmayı
- ✓ Tasarrufun aile ve ülke ekonomisine katkısını
- ✓ Atık ile çöp arasındaki farkı, yeniden kullanmayı
- ✓ Geri dönüşümün önemini ve atıkları doğru kutuya ayırmayı

👨‍👩‍👧 **Büyüklerimize not:** Bir hafta boyunca evde birlikte "tasarruf dedektifi" olun: damlatan musluk, boşta yanan lamba, prizde unutulan şarj aleti arayın. Alışverişe liste ile gidin ve son kullanma tarihlerine birlikte bakın. Atıkları kutularına ayırma görevini çocuğunuza verin; atık pilleri ve kullanılmış kızartma yağını ayrı biriktirin.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🌍 Çevre ve Doğal Kaynaklar

Canlıların yaşamlarını sürdürmek için etkileşim içinde oldukları, canlı ve cansız varlıkların bir arada bulunduğu ortama **çevre** denir.

İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak için doğadaki kaynakları kullanır. Bunlara **doğal kaynak** denir. Dünya'daki kaynaklar **sınırlıdır**; bilinçsizce kullanılır ya da kirletilirse bir gün tükenebilir.

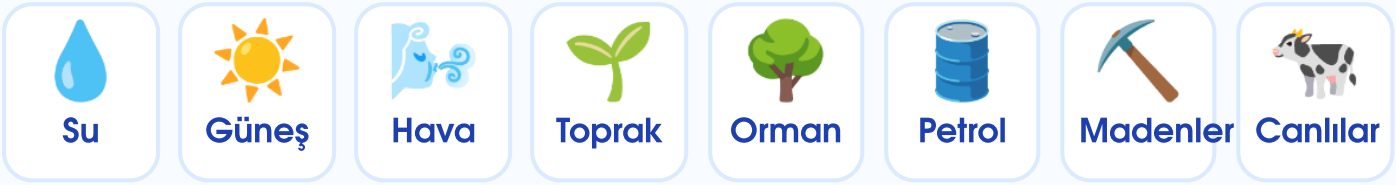

⏳ Kaynaklar Tükenir mi?

Tükenmeyen kaynaklar

- ✓ Güneş, rüzgâr
- ✓ hava, su, toprak
- ✓ Ama su, hava ve toprak kirlenirse kullanılamaz hâle gelir!

Yenilenemeyen kaynaklar

- ✓ petrol, doğal gaz, kömür
- ✓ madenler (demir, bakır...)
- ✓ Milyonlarca yılda oluşur; biterse yenisi yapılamaz.

Yenilenebilen kaynaklar

- ✓ ağaçlar, bitkiler
- ✓ hayvanlar
- ✓ Yetiştirilerek çoğaltılabilir ama çok uzun zaman alır.

👨‍👩‍👧 **Büyüklerimize not: Elektrik** doğada hazır bulunmaz; barajlarda sudan, santrallerde kömür ve doğal gazdan, güneş panellerinde güneşten, rüzgâr türbinlerinde rüzgârdan **üretilir**. Yani her boşa harcanan elektrik, harcanan bir doğal kaynak demektir.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🛒 Bilinçli Tüketici

Kaynakları; kendisine ve çevresine zarar vermeden, **ihtiyacı kadar** kullanan kişiye **bilinçli tüketici** denir. Kaynakları ihtiyacımız kadar kullanmaya **tasarruf**, gereğinden fazla ve boşa harcamaya **israf** denir.

✅ Bilinçli Tüketici Ne Yapar?

1. 📝 Alışverişe çıkmadan önce liste yapar.
2. 🤔 İhtiyacı olanı alır, gereksiz ürün almaz.
3. 🏷️ Son kullanma tarihine ve etiketine bakar.
4. 💰 Kaliteli ürünü uygun fiyata almaya çalışır.
5. 🌿 Sağlığına ve çevreye zarar vermeyen ürünleri seçer.
6. 🧾 Fişini alır, sorun olursa hakkını arar.

💧 Su Kaynaklarımız

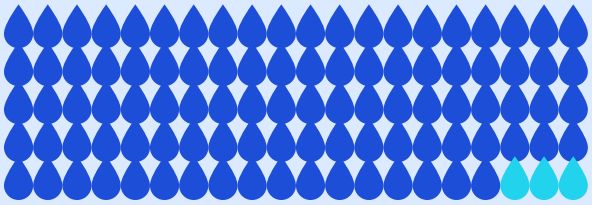

● tuzlu su ● tatlı su

Dünya yüzeyinin yaklaşık **dörtte üçü** sularla kaplıdır. Ama bu suyun çok büyük bölümü denizlerdeki **tuzlu sudur** ve içilemez. Dünyadaki her 100 damla suyun yalnızca yaklaşık **3 damlası tatlı sudur**; onun da çoğu buzullardadır.
Bilinçsiz kullanım ve kirlilik yüzünden temiz su azalıyor. Ülkemizde Akşehir ve Burdur gölleri bu yüzden küçülmektedir.

✏️ Haydi deneyelim — Doğru sözcüğü daire içine al.

			
yenilenemez	yenilenemez	tasarruf	tasarruf
yenilenebilir	yenilenebilir	israf	israf

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🚰 Suyu Tasarruflu Kullanalım

✅ Yaparım

- ✓ Dişimi fırçalarken, ellerimi sabunlarken musluğu kapatırım.
- ✓ Duşu kısa tutarım.
- ✓ Damlatan musluğu büyüklerime haber veririm.
- ✓ Meyve ve sebzeyi su dolu bir kapta yıkarım; o suyla çiçek sularım.
- ✓ Bulaşık makinesini tam dolunca çalıştırırız.

🚫 Yapmam

❌ Musluğu açık bırakmam.
❌ Gereksiz yere sifonu çekmem.
❌ Suyla oyun oynamam.
❌ Bahçeyi gün ortasında hortumla sulamayız.

⚡ Elektrik Nasıl Üretilir?

Baraj
akan sudan

Güneş paneli
güneş ışığından

Rüzgâr türbini
rüzgârdan

Termik santral
kömür ve doğal gazdan

Güneş, rüzgâr ve su tükenmeyen kaynaklardır. Kömür ve doğal gaz ise yenilenemez; yandıklarında havayı da kirletirler.

✏️ Haydi deneyelim — Oku ve doğru cevabı daire içine al.

Alışverişe çıkmadan önce...
(liste yaparım) (her şeyi alırım)

Ürün alırken neye bakarım?
(son kullanma tarihine) (rengine)

Dişimi fırçalarken musluk...
(kapalı) (açık)

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🔌 Elektriği Tasarruflu Kullanalım

- ✓ Boş odada yanan lambaları kapatırım; LED gibi tasarruflu lamba kullanırız.
- ✓ Şarjı dolan telefonu, tableti prizden çekerim.
- ✓ Kullanmadığım televizyonu ve bilgisayarı tamamen kapatırım.
- ✓ Buzdolabının kapağını uzun süre açık bırakmam.
- ✓ Buzdolabı ocak ve fırın gibi sıcak yerlerden uzak durmalıdır.

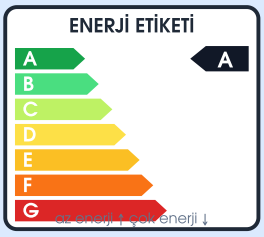

Elektrikli eşya alırken etikete bakarız: **A** sınıfı en az, **G** sınıfı en çok enerji harcar.

🍞 Besinleri İsraf Etmeyelim

Besinler tarlada, bahçede, çiftlikte uzun emek ve çok su, toprak, enerji harcanarak üretilir. İsraf edilen her besin, bu emeğin ve kaynakların da boşa gitmesi demektir. Dünyada pek çok insan yeterli besine ulaşamıyor; besin israfı açlığı ve kıtlığı artırır.

Liste ile alışveriş
İhtiyaç kadar al.

Son kullanma tarihi
Tarihine bak, zamanında tüket.

Doğru saklama
Bozulmasın diye uygun yerde sakla.

Tabağa az al
Bitirince yeniden al.

Bayat ekmek
Kızartma, köfte, tatlıda değerlendir.

✏️ Haydi deneyelim — Tasarruf mu, israf mı? Daire içine al.

tasarruf israf

tasarruf israf

tasarruf israf

tasarruf israf

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🌳 Ağaçlar, Kâğıt ve Giysiler

Ağaç

Ağaçlar oksijen üretir, "dünyanın akciğerleri"dir. Kâğıt, mobilya ve yakacak odun ağaçtan elde edilir. Bir ağacın büyümesi onlarca yıl sürer.

Kâğıt

Defterimizin iki yüzünü kullanır, gereksiz çıktı almayız. Boşa giden her kâğıt kesilen ağaçlar demektir.

Giysi

Giysiler üretilirken su, elektrik, petrol ve para harcanır. İhtiyacımız kadar alır, küçülenleri ihtiyacı olanlarla paylaşırız.

💰 Tasarruf Herkese Kazandırır

🏠	**Aile bütçesi**	Su, elektrik ve doğal gaz faturaları azalır; artan para başka ihtiyaçlara harcanır.
🇹🇷	**Ülke ekonomisi**	Ülkemiz daha az enerji ve hammadde satın alır; kaynaklarımız gelecek nesillere kalır.
🌍	**Çevre**	Daha az kaynak kullanılır, daha az atık oluşur, doğa daha az kirlenir.

🗑️ Atık mı, Çöp mü?

Atık

Kullandıktan sonra işimize yaramayan ama yeniden kullanılabilen ya da geri dönüştürülebilen maddeler: cam, kâğıt, plastik, metal, pil, atık yağ.

Çöp

Hiçbir şekilde değerlendirilemeyen maddeler: kirli peçete, kullanılmış ıslak mendil, kırık seramik parçaları. Bütün atıklar çöp değildir!

Yeniden kullanım

Bir eşyayı fabrikaya göndermeden, olduğu gibi ya da küçük değişikliklerle tekrar tekrar kullanmak.

🎨 Resim köşesi — Evinde su tasarrufu yapan bir aile çiz.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🔁 Yeniden Kullanalım

Kâğıdın arka yüzü
not almak, resim yapmak

Cam kavanoz
turşu, reçel, kalemlik

Pet şişe
saksı, kumbara, atık pil kutusu

Yağmur suyu
biriktirip bahçe sulamak

Eski eşya
boyayıp tamir ederek kullanmak

Kumaş, yün, tahta kaşık
kukla ve oyuncak yapmak

Eski giysi
giysi kumbarasına bırakmak

Kitap, oyuncak
ihtiyacı olanlarla paylaşmak

♻️ Geri Dönüşüm

Atıkların fabrikalarda çeşitli işlemlerden geçirilerek yeniden ham madde ya da ürün hâline getirilmesine **geri dönüşüm** denir. Atıkları evde, okulda ve mahallede **türlerine göre ayırıp** geri dönüşüm kutularına atarız.

Cam
şişe, kavanoz

Kâğıt
gazete, karton, defter

Plastik
pet şişe, deterjan kabı

Metal
konserve, içecek kutusu

Atık pil
Piller toprağa ve suya çok zararlıdır.

Atık yağ
Lavaboya dökülmez; biyodizel yakıta dönüşür.

Organik atık
Meyve-sebze kabukları gübreye (komposta) dönüşür.

✏️ Haydi deneyelim — Hangi kutuya atılır? Daire içine al.

kâğıt cam

metal plastik

metal kâğıt

atık yağ lavabo

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🌱 Geri Dönüşümün Faydaları

🌳	**Ormanlar korunur**	1 ton atık kâğıt geri dönüştürülürse yaklaşık 17 ağaç kesilmekten kurtulur.
⛏️	**Madenler ve petrol korunur**	Yeniden maden çıkarmaya, petrol kullanmaya daha az ihtiyaç duyulur.
⚡	**Enerji ve para tasarrufu**	Atıktan üretim yapmak çoğu zaman daha az enerji harcar.
🌍	**Çevre korunur**	Çöp alanları küçülür; toprak, su ve hava daha az kirlenir.

⏳ Atıklar Doğada Ne Kadar Kalır?

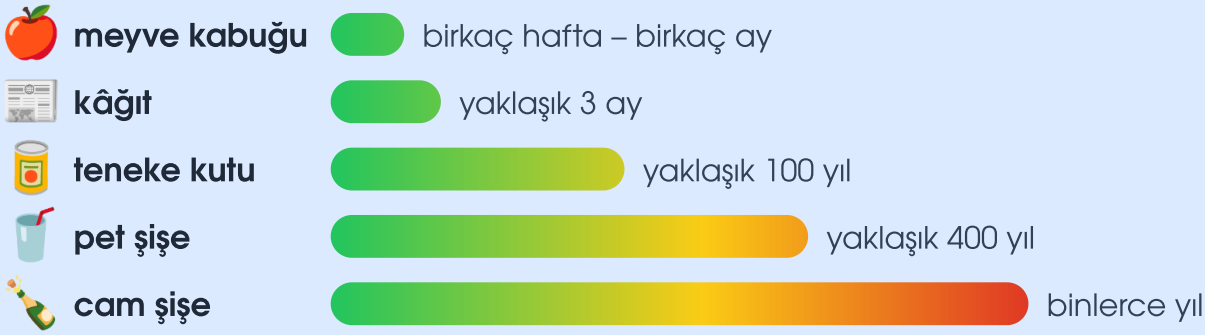

Süreler yaklaşıktır ve kaynaklarda farklı verilir; ama hepsi bize aynı şeyi söyler: plastik ve cam doğada yüzlerce, binlerce yıl kalır. Pikniğe gidince atıklarımızı mutlaka toplarız.

✏️ Haydi deneyelim — Doğru sözcüğü daire içine al.

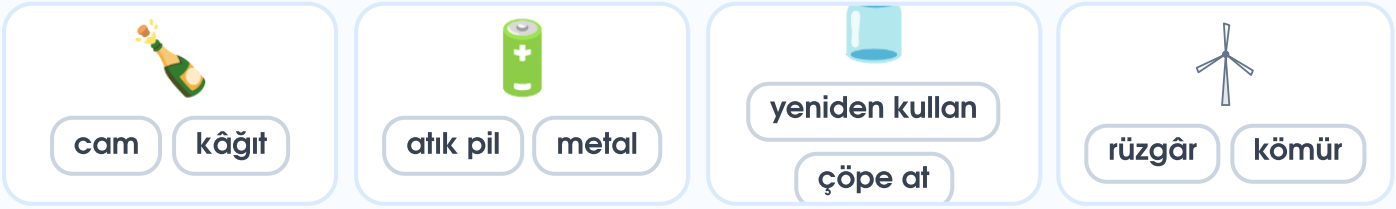

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

🌱 Ben de Çevreyi Korurum!

✅ Yaparım

- ✓ Atıkları türlerine göre ayırırım.
- ✓ Atık pilleri atık pil kutusuna atarım.
- ✓ Bez çanta kullanırım.
- ✓ Kâğıdın iki yüzünü kullanırım.

🚫 Yapmam

❌ Pikniğe gidince atıklarımı doğada bırakmam.
❌ Kızartma yağını lavaboya dökmem.
❌ İhtiyacım olmayan şeyleri almam.
❌ Pilleri çöpe atmam.

✏️ Haydi deneyelim — Oku ve doğru cevabı daire içine al.

🔌 Şarj dolunca...

(prizden çekerim) (takılı bırakırım)

Kızartma yağı...

(atık yağ kutusuna) (lavaboya)

🍾 Cam şişe doğada...

(binlerce yıl kalır) (hemen yok olur)

🎨 Resim köşesi — İki resim çizelim.

Bir pet şişeden yapabileceğin bir eşyayı çiz.

Geri dönüşüm kutularını ve içlerine atılacak atıkları çiz.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026